

FATABUREN 1972

fataburen

Nordiska museets och Skansens årsbok 1972

Redaktion: Christian Axel-Nilsson · Nils Erik Bæhrendtz ·

Sam Owen Jansson · Skans Torsten Nilsson

Layout: Torsten Stååf

Tryck: Tryckeribolaget Ivar Hæggström AB 1972

ISBN 91 7108 057 0

Omslagets färgplansch återger Julius Kronbergs porträtt av Artur Hazelius.
Det är i Nordiska museets ägo.

Nordiska museet som forsknings- och bildningsanstalt

Grundläggningsåren

Från 1800-talets många större och mindre samlare av konst- och kulturhistoriska föremål skiljer sig Artur Hazelius genom att han redan från början målmedvetet tog sikte på, hur det hopbragta materialet skulle kunna användas i forskningens och folkbildningens tjänst. Kanske sammanhängde det med att han själv till läggning och utbildning var pedagog.

Tvärt emot vad Fredrik Böök hävdar i sin stora biografi var däremot denne, efter ungdomens tidstypiska svärmerier, skäligen osentimentale man personligen ganska främmande för den »nationalromantik», som skalders och konstnärers vid denna tid efter kontinentala förebilder så ivrigt tydde sig till. Hans räddningsarbete var ju inte heller på något sätt begränsat till den »folkliga» kulturen, d.v.s. den som bars upp av bondebefolkningen, utan omfattade alla samhällsklasser. I varje fall fanns hos denne ättling till rabulister mycket litet av konservativt sinnelag, vare sig kulturellt eller politiskt. Han hade säkert gärna instämt i Claude Lévi-Strauss ord:

»Mitt temperament och min håg för mig hellre till tider, som var mer anspråkslösa och kanske också mera ängsliga än vår, men där en viss jämvikt kunde upprätthållas mellan människan och naturen, mellan de skiftande och mångfaldiga formerna av

liv, vare sig djur- eller växtliv, mellan olika typer av kulturer, trosföreställningar, sedvänjor eller institutioner. Det är inte för att bevara denna mångfald som jag kämpar, utan för att bevara minnet av den.»

Det inventarium över samlingarna, som Hazelius med egen hand från första början upprättade, den s. k. huvudliggaren, bär med sina ingående uppgifter om folkliga benämningar, om användning, om härkomst etc. vittnesbörd om hans avsikter. Han hade redan i november 1872 hämtat anvisningar om hur sådant skulle gå till av Hans Hildebrand och Oscar Montelius, med vilka han i fråga om uppsåtets allvar var nära befryddad.

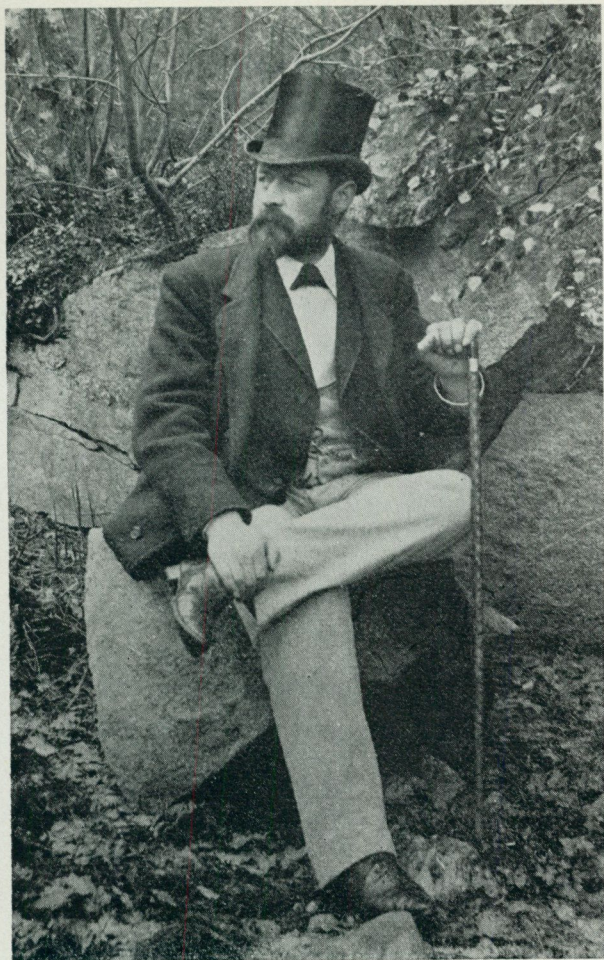
Redan från första början stod det emellertid klart för Hazelius, att skulle bildningsvärdet hos föremålen kunna tillvaratagas, krävdes en forskning som gick hand i hand med insamlingen. Men denna kunde inte inskränka sig till vad som mera tillfälligt kom fram under de visserligen mycket omfattande resor som successivt företogs i skilda delar av landet i samband med föremålsförvärven. Själv tillvaratog han vad han kunde komma över av folklig tradition, och han uppmanade ivrigt sina medarbetare att göra detsamma. Så småningom blev det t. o. m. tal om direkta forskningsresor, som inte i första

hand inriktade sig på en utökning av samlingarna utan avsåg att skaffa kunskap om befolkningens levnadsförhållanden, särskilt i sådana bygder som betraktades som ålderdomliga och säregna. Efter tidens förhållanden rätt vidlyftiga sådana resor företogs bl. a. av Nils Edvard Hammarstedt och P. G. Wistrand. Regelrätta fältforskningar med uppmätning och fotografering av hela komplex av byggnader företogs första gången 1896 dels i Mareks by, Asby socken, Småland och dels i Vads by, Söderbärke socken, Dalarna.

Resultaten av dessa tidiga forskningsarbeten blev publicerade och Hazelius gör i detta sammanhang 1882 ett intressant uttalande som ger en klar bild av hans praktiska och sunda syn på sådana frågor: »Några af de uppsatser, jag kommer att meddela, hafva icke annat syfte än att utgöra en mer eller mindre utförd förklaring till lämnade afbildningar. Möjligen skall från en eller annan vetenskapsmans sida härvid anmärkas, att dessa bort sparas, till dess de kunnat åtföljas af en grundligare utredning. Men då, såsom förut anmärkts, förrådens fruktbargörande länge nog måst uppskjutas, så har det ej synts mig vara skäl att göra lämnandet af en del afbildningar beroende af en utredning, på hvilken man kanske ännu i många år nödgats vänta, och att under denna tid låta vetenskapen ytterligare gå förlustig om de uppslag till nya undersökningar som de ifrågavarande afbildningarna möjligen kunde gifva. En hufvudsak är här pålitlighet i uppgifter, och en sådan kan mången gång skänka äfven den korta förklaringen ett värde.»

Man ser också i många sammanhang vilken stor glädje det beredde Hazelius, när museets samlingar och de därifrån utgivna publikationerna kom till användning i vetenskapliga sammanhang. Så var han livfullt intresserad av Valtyr Gudmundsons disputation i Köpenhamn 1889 på den banbrytande avhandlingen Privatboligen på Island i Sagatiden. Som svar på en skildring av akten skriver han till Richard Mejborg, som varit fakultetens opponent: »Gläder mig att mina arbeten kommo till någon nytta vid disputationen.»

Själv var Hazelius till sin utbildning filolog och han var väl medveten om att han inte var särskilt lämpad att bedriva forskning på de områden det nu gällde. Vi ser därför hur han uppåddar allt vad landet den gången kunde ha av sakkunskap på etnologiens och kulturhistoriens fält till medverkan i publiceringsarbetet. Listan kunde göras mycket lång, här skall blott nämnas några namn som exempel på författare som inte direkt var knutna till museets verksamhet: Robert Almström, Rickard Bergström, August Bondeson, Rudolf Cederström, Nils Gabriel Djurklou, Christoffer Eichhorn, P. A. Gödecke, Georg Göthe, Hans Kulle, K. P. Leffler, Ludvig Looström, C. A. Ossbahr, Gustaf Retzius, G. Stephens, August Strindberg, Eva Wigström och K. B. Wiklund. Med hjälp av sådana författare tillkom många av de publikationer och serier av sådana som Hazelius med utomordentlig energi igångsatte och som han fullföljde med stora egna arbetsinsatser, ty han var en skrupulös och nästan överdrivet samvetsgrann utgivare.

1. Fil. kand. P. G. Wistrand, som blev Hazelius förste akademiskt utbildade medarbetare.

Hazelius förste och länge ende vetenskapligt skolade medarbetare var smålänningen P. G. Wistrand (1852–1912), vilken redan under skolåren i Växjö hade inspirerats av Hyltén-Cavallius forskningar och samlingar. Det var Hazelius lärare och vän, professor Carl Säve, som hade uppmanat Wistrand att erbjuda den framväxande nya institutionen sina tjänster. Det skedde 1875 och han blev, efter att till en början ha företagit forskningar

i sitt hemlandskap, amanuens 1882 och inlade sedermera under en lång följd av år stora förtjänster som föreståndare för den s. k. allmogeaavdelningen.

Genom att Wistrand särskilt under sina tidigare år vid museet så ofta var på resande fot kan man i den brev-växling han förde med Hazelius rätt väl följa, hur målmedvetet arbetet fullföljdes. Genom ideliga förfrågningar och instruktioner hölls farten i verksamheten uppe. Så snart något nytt problem tagits upp till behandling av forskningen inom eller utom landet möter genast frågor om liknande förhållanden. Wistrand var även en god tecknare och hans talrika detaljrika bilder, bl. a. av interiörer från bostäderna, är ovärderliga för kunskapen om folklivet särskilt i bygderna på det småländska höglandet.

Bland de förhållanden Wistrand intresserade sig för var det ålderdomliga sydsvenska bonadsmåleriet. Hans sammanställningar av data om de märkliga konstnärer som uppbar detta har blivit grundläggande för den fortsatta forskningen. Men han sysslade också med mycket annat. Så lämnade han i form av materialpublicering viktiga bidrag till skräväsens historia och det var han som 1897 framdrog och publicerade den äldsta kända svenska byordningen från Hargbo by i Vätö socken, Uppland, dagtecknad 1653. Senare kom han att specialisera sig på det folkliga dräktskicket och utgav 1907 det monumentala verket Svenska folkdräkter med rikhaltig exemplifiering från landets alla delar.

En annan av museets tjänstemän

2. Konstnären
N. E. Hammar-
stedt, som blev en
framstående och
erkänd etnologisk
forskare.

som kom att spela en stor roll vid institutionens utveckling till forskningsanstalt var Nils Edvard Hammarstedt (1861–1939). Han anställdes 1890 och blev efter Wistrands bortgång under en lång följd av år föreståndare för allmogeavdelningen. Hammarstedt hade egentligen utbildat sig som målare och var som forskare autodidakt. Han var emellertid en betydande vetenskaplig begåvning och hans verksamhet innebar en mycket bestämd kvalitativ fördjupning av denna del av museets verksamhet. Hans personliga intressen omfattade

i första hand folkets trosföreställningar och sedvänjor i anslutning härtill. Han bedrev ett mycket omfattande insamlingsarbete av material till belysning av hithörande frågor och skapade en särskild, för sin tid betydelsefull avdelning inom museet, kallad Arkiv för svensk folkkänedom. Emellertid gjorde Hammarstedt insatser även på andra områden, bl. a. genom sitt framsynta sammanfattande arbete Svenska folket, dess lefnads-sätt, seder och forntro (1902). För sina vetenskapliga förtjänster utsågs han 1907 till hedersdoktor vid Uppsala universitet.

Inte minst var de kontakter viktiga som Hammarstedt uppehöll med vetenskapsmän i andra länder. Även när det gällde samarbetet mellan nordiska forskare på det etnologiska och folkloristiska området trädde han i spetsen. På hans initiativ och under hans ledning samlades en mycket auktoritativ samling av dessa till det första mötet för folklivsforskning i Nordiska museet 1908. Det visade sig vara en för framtiden fruktbar tanke, särskilt sedan dessa möten efter första världskriget förts över på nordisk bas. Sådana har sedan dess hållits växelvis i Danmark, Finland, Norge och Sverige och kommit att spela en stor roll för de vetenskapliga kommunikationerna. Det senaste hölls denna sommar i Sönderborg i Danmark.

De båda nu nämnda tjänstemännen var i första hand inriktade på den folkliga kulturen, på bondekulturen men även på den odling som uppbars av andra skikt inom samhället, bl. a. de pauperistiska. Museet hade emellertid rika samlingar till belysning också av ståndskulturen, sådan den

3. Fil. dr Gustaf Upmark i sitt tjänsterum, som senare skulle bli styresmannens rum. I förgrunden amanuensen Laura Stridsberg. Foto 1909.

återspeglades hos oss i den modebetonade livsföringen hos städernas borgare, i prästgårdar och småherrgårdar och hos de högst uppsatta. Det var naturligt att forskning så småningom kom till stånd också på dessa områden. Museets senare styresman Gustaf Upmark (1875–1928) blev amanuens 1898 och kom att utan stora åthävor göra betydande insatser i denna riktning. Han var till utbildningen historiker och insåg särskilt väl hur angeläget det var att även inom kulturhistorien bygga upp och tillämpa en fast kronologi. Tidigt bör-

jade han av detta skäl sina omfattande och mönstergillt genomförda studier av de svenska silversmedernas produktion, studier som kulminerade i den stora handboken Svenska guld- och silversmeder 1520–1850 (1925), färdigställd och utgiven inte långt innan hans arbetskraft för alltid var bruten. Grundläggande för konstslöjdshistorisk forskning blev emellertid redan bildverket Möbler i avdelningen för de högre stånden, som utkom 1912–13. Upmark blev det också som i större skala och mera systematiskt, i viss anslutning till faderns

Gustaf Upmark d.ä:s banbrytande forskningar, upptog den ståndsmässiga arkitekturen till studium. Han blev genom omfattande resor i alla delar av landet en stor kännare på detta område och publicerade många smärre men vägröjande bidrag här-om. Därvid fick han ofta anledning att konstatera det inspirerande och vägledande inflytande som huvudstaden och där verksamma konstnärer och hantverkare under nyare tiden hade för hela landet. För utforskningen av Stockholms äldre historia kom Upmark att verka i olika sammanhang, bl. a. som sekreterare i Samfundet S:t Erik från dess stiftande 1906 och utgivare av dess årsbok.

Också flera andra krafter sysselsattes under längre eller kortare tid vid museets s. k. högre ståndsavdelning. Vid dess uppbyggnad var t. ex. den framstående konnässören C. U. Palm (1864–1954), sedermera chef för Bukowskis konsthandel, verksam under hela 90-talet som Hazelius mycket högt skattade amanuens. När förberedelserna för uppställningen av samlingarna i den nya museibygnaden vid Lejonslätten intensifierades anställdes även andra yngre adepter såsom Johny Roosval och efter honom Axel Romdahl. I anslutning till sin mera praktiska verksamhet ägnade de sig också, liksom den hit knutne John Böttiger, åt forskning inom områden som låg inom museets ämnesområden. Självfallet var förutsättningarna för det rent vetenskapliga arbetet här helt andra och mycket bättre än när det gällde den folkliga kulturen, främst genom att man kunde knyta an till verksamheten på det internationella planet. Genom litteraturen

och genom utländska studieresor skaffade sig tjänstemännen en förvånansvärt god kunskap härom.

När Hazelius gick bort 1901 hade han inte fått tillfälle, inte mäktat med att anpassa organisationens verksamhet efter den kraftigt växande institutionens krav. En viss rådvillhet kom att prägla de närmaste årens utveckling. Härtill kom de starka motståndningarna och uppslitande striderna angående hur samlingarna borde ordnas i den nya museibygnaden. Den man som så småningom fick ledningen, den framstående arkeologen Bernhard Salin (1861–1931), ansåg med en viss rätt, att forskningen ännu inte kommit så långt att man vågade sig på någon egentlig systematisk uppordning av det etnologiska materialet. Han genomdrev därför att huvudparten av detta utställdes topografiskt, sammanfört efter de gamla svenska landskapen. Några specialavdelningar planerades dock redan från början vid sidan av dessa. För högre ståndsavdelningens del föll sig en i huvudsak kronologisk framställning som ganska självklar, om också stridens vågor även här gick höga om inpassningen av dokumentariska interiörer, om särskilda specialutställningar, ordnade efter material enligt konstslöjdmuseernas redan då gängse metod etc.

Vad som stod klart för de flesta var emellertid att arbetskraften behövde förstärkas, särskilt med vetenskapligt skolad sådan, som kunde förläna institutionen ökad auktoritet och leda in det fortsatta arbetet på förnuftiga banor. Så skedde också och resultatet blev att museet efter några år kunde uppvisa ett galleri av särpräglade och färgrika personligheter, som med

Gösta Berg:
Nordiska museet
som forsknings-
och bildningsanstalt

4. Fil. dr Bernhard
Salin i dåvarande
styresmannarum-
met. Foto 1910.

5. Fil. kand. Axel Nilsson på fältforskning i Härjedalen.

stort engagemang gick in för uppgiften att bygga vidare på den gamla grunden och skapa vad de menade vara en mönsterinstitution.

En av märkesmännen i detta arbete var Axel Nilsson (1872–1924), som kom till museet 1902 och verkade där som chef för byggnads- och textilavdelningarna 1906–14. Han kom från Kulturen i Lund, vid den tiden den enda egentliga systerinstitutionen i landet. Han var redan när han kom till Stockholm en erfaren museiman men dessutom genom sin grundliga

skolning i rent tekniska frågor mycket skickad att utveckla metodiken i det etnologiska forskningsarbetet. Ett par smärre uppsatser, *Öfvergångsformer mellan blockbygge och korsvirke* (1903) och *Äril, spis och ugn* (1905), riktade uppmärksamheten mot centrala problem inom husbyggnadsforskningen och visade på nya vägar för denna. Från 1905 företog han tidvis mycket omfattande resor till olika delar av landet, varvid uppmärksamheten särskilt var riktad mot träbyggnadskonstens monument och särskilt de daterade byggnaderna. Han var själv en skicklig fotograf och han anlidade kompetenta medarbetare ur kretsen av teknologer och arkitekter. Den främste bland dessa var sedermera byggnadsrådet Ragnar Hjorth. Det sammanbragta materialet är av stort värde, särskilt därför att så mycket sedan dess gått förlorat. Beklagligt är att Nilsson själv aldrig fick tillfälle att framlägga resultaten av sina studier i större sammanhang. Åtskilligt av vad han kommit fram till genomsyrar emellertid den utförliga vägledning över Skansens kulturhistoriska avdelning som han utarbetade och som länge blev ett slags handbok, inte minst för utländsk publik, över folkligt byggnadsskick i Sverige (första upplagan 1905).

Inte heller Nilssons djupgående forskningar i textilkonstens teknik och historia blev, om man bortser från några småskrifter, framlagda i tryck. De rörde särskilt de flossade vävnaderna och blev utnyttjade av hans lärjunge och medarbetare vid Röhsska konstslöjdmuseet i Göteborg Vivi Sylwan i hennes stora arbete *Svenska ryor* (1934). Långt ut-

6. Emelie von Walterstorff framför de av Axel Nilsson konstruerade utdragsskärmar i textilavdelningen.

över detta övade han emellertid genom impulsivitet, uppslagsrikedom och slagfärdighet ett inspirerande och varaktigt inflytande inom de miljöer där han kom att verka.

Sannolikt var det genom Nilssons förmedling som även Emelie von Walterstorff (1871–1948) 1903 hämtades från Kulturen och knöts till museet, formellt som tecknare. Hon var en överlägsen förmåga som kom att i många hänseenden få betydelse för museets fortsatta verksamhet. Man kan beklaga att en del av hennes

akvarellerade teckningar av folkkonstföremål inte blev publicerade. De ger med sin fina färgkänsla en helt annan bild av dessa än vad de samtida dåliga färgreproduktionerna gjorde. Upmarks bok om silverstämp-larna torde med den tidens teknik inte varit möjlig att åstadkomma utan von Walterstorffs medverkan genom flera årtionden med avteckning direkt från föremålen. Så småningom specialiserade hon sig på utforskningen av den folkliga textilkonsten och publicerade häröver inte blott det betydelsefulla arbetet *Textilt bildverk* (1925) utan även det mera vetenskapligt upplagda *Svenska vävnadstekniker och mönstertyper* (1940) som fått stor betydelse för den fortsatta forskningen.

Det kan vara motiverat att i detta sammanhang ägna ytterligare några ord åt de kvinnliga tjänstemän som i så hög grad dominerade staben under Hazelius tid och som även senare spelade en framträdande roll i institutionens arbete. Enligt tidens sed hade de inte fått tillfälle att på vanligt sätt skaffa sig akademisk utbildning men genom energiska studier hade de ofta tillägnat sig mångsidiga och grundliga kunskaper, som de förstod att smidigt utnyttja i museets tjänst. En av dem, Anna Levin, är ännu, 104-årig, i livet. Hon började sitt arbete 1883 och skötte under långa tider med fast hand och överlägsen skicklighet registreringen av alla nyförvärv. Men vid sidan härav handhade hon samlingarna av mode-dräkter och högreståndsavdelningens textila föremål. Här blev hon en kunnare som visserligen själv endast i liten omfattning framträdde i tryck

7. Anna Levin i
arbete på registre-
ringsavdelningen. I
bakgrunden Louise
Hagberg.
Foto 1909.

8. Louise Hagberg
sysselsatt med att
studera takkronor
använda i samband
med julfirandet.
Foto på 1920-talet.

Gösta Berg:
Nordiska museet
som forsknings-
och bildningsanstalt

9. Louise Hagberg
på forskningsjård
i Medelpad 1917.

men som vid behov stod andra till tjänst med sina rika kunskaper.

Louise Hagberg (1868–1944) hade några år senare börjat sin anställning vid museet, som hon under fyra årtionden inte minst genom sina utmärkta språkkunskaper gjorde stora tjänster. Så småningom kom hon att vid sidan härav ägna sig åt forskning och blev en av Hammarstedts främsta

medhjälpare vid utbyggnaden av Arkiv för svensk folkkännedom. Under åren 1912–29 företog hon omfattande resor i olika svenska landskap, oftast vintertid, för att tillvarata muntliga traditioner om tro och sed. Hon uppehöll här till nära kontakter med utländska forskare, särskilt i Schweiz, Tyskland och Österrike. Sina forskningar publicerade hon i ett stort an-

10. Amanuenserna
Emelie von Wal-
terstorff, Gerda
Cederblom och
Ellen Planthaber på
Djurgårdspromenad.

tal vetenskapliga uppsatser och, sedan hon gått i pension, i det betydande och av senare forskare flitigt anlitade stora arbetet *När döden gästar* (1937). Hon blev som ett erkännande för sina vetenskapliga insatser kreerad till filosofie hedersdoktor i Uppsala 1940.

Året före Hazelius död inträdde också Gerda Cederblom (1867–1931) i tjänstemannastaben. Hon kom närmast från Riksmuseets etnografiska avdelning, där hon varit assistent åt Hjalmar Stolpe. Hon hade där skaffat

sig en mängd kunskaper och erfarenheter som nu kom museet till nytta. Till en början tjänstgjorde hon både på allmoge- och högre ståndsavdelningarna och publicerade åtskilliga nyttiga och lärorika uppsatser i skilda ämnen. Bland annat deltog hon i de av Upmark startade undersökningarna av svenska herrgårdar, främst i Uppland. 1914 fick hon som amanuens på allmogeavdelningen uppdraget att handha de utomordentligt rika samlingarna av svenska folkdräkter och detta kom att sedan uppta en stor del av hennes tid. Vid sidan härav kom hon emellertid att intressera sig för forskningsuppgifter, där metodiska frågor stod i förgrunden. I viss mån var hon, när det gällde anläggandet av kulturgeografiska synpunkter på etnologiskt material, en föregångare. En uppsats 1909 om Några av våra spånadsredskap och deras ättlingar får, ehuru resultaten numera i åtskilligt är föråldrade, anses utgöra en märkespunkt i etnologisk forskning. Den följdes av andra både vetenskapliga och framför allt till uppläggnings mera populära verk. Hon åtog sig inte sällan med eget risktagande utgivningen även av kolkorgnas skrifter. Cederblom var kanske den inom museet som mest ägnade sig åt föreläsningsverksamhet, både där och i föreläsningsföreningar, skolor, folkbildningsförbund och hembygdsföreningar.

Redan 1898 hade ännu en färgstark personlighet knutits till museet, närmast för att utföra fältforskning bland den finska befolkningen i norra Värmland. Det var filosofie kandidaten Nils Keyland (1867–1924) och den som rekommenderade honom i Ha-

11. Fil. kand. Nils Keyland, som blev en erjaren fältforskare och en av de lärdaste bland museets tjänstemän. Foto 1924.

zelius åtanke var den för sådana frågor livligt intresserade domprosten i Karlstad C. V. Bromander. Själv skriver han i det brev, med vilket han vänder sig till museet: »Att kunna bidra något härtill har länge varit min älsklingsstanke. Mycket har ju blifvit gjordt och skrivet i den vägen, men jag tror att mycket återstår.» Med stor energi gick Keyland in för sitt arbete och resultatet blev av stor betydelse, inte minst genom hans goda förmåga som tecknare. Seder-

mera blev han i likhet med många av kollegorna också en framstående fotograf. Han var vidare mycket musikalisk och ansågs av samtiden vara en av de mest framstående kännarna av svensk folkmusik.

Det var inte underligt att en person med dessa färdigheter blev tagen i mångsidigt bruk på institutionen. Först 1906 blev han emellertid amanuens och sex år senare intendent och chef för Skansens kulturhistoriska avdelning. Han fullföljde vid sidan härav med stor kraft sina forskningar på ett flertal områden inom den folkliga kulturen och blev utan tvekan en av institutionens lärdaste män. Hans fältforskningar som kom att beröra vitt skilda ämnen är mönstergilla genom den klara uppläggningsen och det metodiska inträngandet i ämnets alla detaljer. Däremot stod han mera främmande för teorbildningar i stort och kom på så vis nära den samtida etnografiska forskning, som han sannolikt lärde känna när han i ungdomen under några år tjänstgjorde vid en högskola i Föränta staterna som lärare i latin och franska. Av stor betydelse blev att Keyland 1919 kunde framlägga en del av sitt vetande i två magnifika verk, nämligen Julbröd, julbockar och Stafansång, respektive Svensk allmogekost 1-2. En stor del av materialet till dessa framställningar hade han hopbragt genom egen insamlingsverksamhet per korrespondens. Han efterlämnade dessutom ett rikt material till kunskap om folklivet i hans västvärmländska hembygd. Något av detta utgavs postumt i en volym 1954. Annat har kommit till användning i andra forskares publikationer.

12. Fil. dr Sune Ambrosiani, insiktsfull och uppslagsrik forskare på ett flertal av museets ämnesområden. Foto 1939.

Vid ungefär samma tid förstärktes de vetenskapliga arbetskrafterna också med Sune Ambrosiani (1874–1950), som blev mångsidigt använd i olika sammanhang. Även hans intressen låg närmast åt vad som traditionellt räknades till högreståndsavdelningen och han deltog sålunda bl. a. i museets herrgårdsundersökningar. Han blev även vårdare av de rika samlingarna till hantverksämbetenas historia men skrev också en på sin tid åtskilligt använd handbok beträffande utforskningen av »allmogens materiella kultur» (1916). Han disputerade – i nordisk och jämförande fornkunskap! – på en avhandling *Zur Typologie der älteren Kacheln* (1910). På många andra områden skrev han, ännu i hög ålder, värdefulla uppsatser och skrifter, som nästan alltid ger åtskilligt nytt stoff, skarpsynta iakttagelser och inte sällan också kontroversiella idéer.

Stor betydelse fick Ambrosiani som den ledande kraften i den 1918 bildade Föreningen för svensk kulturhistoria och utgivare av dess tidskrift *Rig*, som omedelbart blev ett språkrör för de vetenskapligt verksamma tjänstemännen vid museet.

Under en lång följd av år skedde sedermera inte några väsentliga förändringar i uppsättningen av vetenskapliga tjänstemän förrän framemot första världskriget. Då hämtades ännu en framstående sådan kraft från Kulturen i Lund, nämligen Nils Lithberg (1883–1934). Han var gotlänning och hade fått sin skolning under arkeologen Knut Stjerna. Vid Nordiska museet anställdes han som amanuens 1912 men hade redan tidigare medverkat i Fataburen med uppsatser i etnologiska ämnen. Ett par år efter anställningen i museet disputerade han på en avhandling *Gotlands stenålder* (1914), som är märklig framför allt genom försöken att analysera näringslivet på ön under förhistorisk tid. Användningen av etnologiskt material i sådant sammanhang förebådar senare forskning, framför allt den engelske arkeologen Grahame Clarks berömda arbete *Prehistoric Europe* (1950). Lithbergs vetenskapliga insats sammanhänger särskilt med hans målmedvetna strävan att ställa meningsfyllda frågor till materialet. Från sina arkeologiska studier hämtade han sin förkärlek för ett kulturgeografiskt betraktelsesätt. Därvid kom han särskilt att syssla med sådana artefakter som följt handelsvägar och receptionen av dessa i olika bygder. När genom en enskild donation en professur 1918 inrättades vid museet i nordisk och jämförande

13. Fil. dr Nils Lithberg, som efter några års museitjänstgöring blev förste innehavare av den Hallwylska professuren i Nordisk och jämförande folklivsforskning.

folklivsforskning och Lithberg utsågs till dess förste innehavare, höll han sin installationsföreläsning över ämnet Till allmogekulturens geografi. Där och i andra sammanhang vannlade han sig alltid om att se företeelserna i ett vitt europeiskt och universellt sammanhang. Detta kom särskilt till synes i hans mångåriga och djupgående studier i kompustik, d.v.s. utforskningen av kalenderväsendets historia. Hans uppsatser härom blev internationellt uppmärksammade, något som i ännu högre grad gäller det postumt utgivna stora verket *Computus* med särskild hänsyn till runstaven och den borgerliga kalendern (1953). Eljest sysslade han med många annars föga uppmärksammade ämnesområden, såsom den folkliga keramiken i Sverige och korgflätningens teknik och historia. Han var tillika en framstående administrativ

kraft, vars kapacitet togs i anspråk i ett flertal offentliga utredningar och andra uppdrag.

1912 var också året när Sigurd Erixon (1888–1968) trädde i museets tjänst, till en början verksam som fältforskare i södra Östergötland. Han var själv östgöte men hade bakom sig grundliga och mångsidiga studier i Uppsala. Redan här skaffade han sig rika erfarenheter och utexperimenterade metoder för sin senare i vida större skala bedrivna undersökningsverksamhet i museets tjänst. Sedan Erixon 1916 blivit amanuens för att sedermera bli intendent först på Skansen och sedan som föreståndare för allmogeaavdelningen, kom han snart att på sina specialområden ta ledningen och med fast hand föra arbetet vidare. Först och främst blev det han som kom att fortsätta Axel Nilssons undersökningar på byggnadsforskningens område, vilka denne nedlade, när han blev chef för det nystartade Röhsska konstslöjdmuseet i Göteborg. En väsentlig skillnad i målsättningen mellan dessa båda kan man dock iakttaga redan från början. För Nilsson var det framför allt byggnaderna som monument och byggnadskonstruktionerna som stod i blickfånget. Erixon såg i högre grad byggnaderna i deras sociala sammanhang. Därmed kom han också att intressera sig för bebyggelsen i vidare mening, för gårdstyperna men också för byanläggningar och liknande. Också gruppbildningarna inom samhället tilldrog sig tidigt Erixons intresse och kom honom att på detta område publicera några uppsatser som i viss mån blev vägledande för fortsatt forskning på dessa områden.

14. Fil. dr Sigurd Erixon (3:e fr. v.) med sina medhjälpare vid en undersökningsexpedition i Dalarna 1926. Längst t. h. Sam-Owen Jansson, senare Nordiska museets bibliotekarie. Bredvid honom Sigfrid Svensson, som blev Sigurd Erixons efterträdare som föreståndare för allmogevärd. och senare professor i Lund.

Erixon var en resenär av stora mått, som berömde sig av att själv ha besökt varje vrå av vårt land. Under den tid det här gäller ledde han i stor utsträckning själv de expeditioner som genomströvade landet. Hans upptäckarglädje är omisskännlig och framkommer i vad han delade med sig av sitt rika vetande i en redan den gången ganska ström av skrifter. Långt senare har han lämnat en roande skildring av sina rika upplevelser under dessa första reseår (Strövtåg i svenska bygder, 1941). Man skulle utan tvekan på Erixon kunna tillämpa ord som utsagts om den store danske fornforskaren Sophus Müller: »Livet ude havde hans Kærlighed... det Zigeunerliv, Arbejdet i Marken førte med sig, det

uforudsete, der æggede hans rastløse Aand.»

Ungefär samtidigt i museets tjänst var en annan man som skulle komma att inlägga mycket stora förtjänster om museets verksamhet också på forskningens fält, nämligen Sigurd Wallin (1882–1968). Han tjänstgjorde redan i början av 10-talet vid Livrustkammarens installering i museets byggnad men uppehöll sedan andra befattningar till dess att också han 1916 blev amanuens och omedelbart började arbeta inom högre ståndsavdelningen, där han sedermera verkade till livets slut, under flera decennier som dess föreståndare. Wallin tog till en början med förkärlek sin utgångspunkt i föremålen men uppställde som ett självklart krav att des-

15. Fil. dr Sigurd Wallin i samtal med pastor loci vid en prästgårdsundersökning i Bolstad, Dalsland.
Foto Azelius 1927.

sa borde omsorgsfullt studeras i sin miljö och sitt historiska sammanhang. Sak samma gällde ett byggnadsverk eller en grupp av sådana. I sina stränga krav på ett systematiskt och omsorgsfullt dokumenterat studium av detta slag kan man säga att han bildade skola bland svenska museimän och det är förvisso många som har velat räkna sig som hans lärjungar. En annan utgångspunkt för hans inträngande forskningar var de betydelsefulla uppgifter inom kulturminnesvården som han tid efter annan påtog sig. Så var t. ex. fallet med den inventering av landets prästgårdar som han organiserade i anslutning till den ecklesiastiska lönerreformen 1917. Den fullföljdes sedermera med mera ingående undersökningar

särskilt av boställena i Strängnäs stift. För Stockholms stads räkning genomgick Wallin hela innerstadens byggnadsbestånd och uppgjorde ett förslag till prioritering av vad som i första hand borde bevaras av den kulturhistoriskt intressanta bebyggelsen. Han ägnade också ett grundligt studium åt motsvarande förhållanden i andra svenska städer, forskningar som sedermera resulterade i även metodiskt banbrytande skrifter. Hans imponerande verksamhet som författare och utgivare faller delvis utanför den tidsmässiga ramen för denna framställning, något som även gäller det mycket intensiva inventeringsarbete beträffande landets herrgårdar som han ledde och till stor del själv bedrev under 1920- och 30-talen. Det var dessa resor som kom hans vän Gunnar Mascoll Silfverstolpe att en gång skriva:

Din tjänst var färdeår och Du stod jämt på språng,
att söka rädda det, som dömts till undergång.

Vid sin sida hade Wallin ända från början Arvid Bäckström (1881–1964), en man av stor lärdom som vid denna tid främst var sysselsatt med arkitekturhistoriska forskningar men som så småningom blev museets specialist på de konstslöjdshistoriska samlingarna av glas och keramik.

Det kan inte nog betonas, att förutsättningen för den livaktighet på forskningens område som utan tvekan under dessa år kännetecknade museet och dess tjänstemannastab, var den stimulerande arbetsmiljön. Det var som var och en kan förstå en

Gösta Berg:
Nordiska museet
som forsknings-
och bildningsanstalt

färgrik och särpräglad skara av män med mycket olika skaplynne och intresseinriktning som samlades vid det gemensamma lunchbordet. De hade kommit från olika håll i landet och från olika samhällsskikt, vilket redan det bidrog till mångsidigheten och representativiteten. Väl kunde åsikter och meningsyttringar stå hårt mot varandra och kritiken mot närvarande och frånvarande gärna vara både öppenhjärtig och tämligen hänsynslös. Norrmannen Thor Kielland, under lång tid gäst vid museet, utlät sig en gång på väg till Högloftet: »Vem skal vi da spise i dag, i går spiste vi Böttiger!»

Manssamhället manifesterade sig genom att de kvinnliga tjänstemännen åt vid eget och avskilt bord. Ännu när Gösta Selling, Sigfrid Svensson och jag trädde in i kretsen 1924 uppehölls även i övrigt strikt de gamla formerna för umgänge könen emellan. Sedan dessa i årtionden satt sin prägel på umgänget inom tjänstemannastaben genomfördes vid denna tid en revolution, på initiativ om jag minns rätt av Gerda Cederblom. Den spred sig snabbt och man fick nu höra Hammarstedt och Lisa Hagberg, som sedan 1880-talet varit arbetskamrater och goda vänner, plötsligt dua varandra!

Kretsen kring det manliga lunchbordet på Skansen fick också färg genom alla de forskare och kollegor som gästade museet. Även från främmande länder kom besökare på längre eller kortare besök. Att nära förbindelser uppehölls med grannländerna var naturligt, med hänsyn redan till museets namn liksom till dess samlingar och forskningsområden.

Vid seklets början hade Harry Fett, sedermera norsk riksantikvarie, uppehållit sig här som frivillig arbetskraft och särskilt studerat de rika samlingarna av grannlandets folkkonst. Det sätter många spår i hans senare vetenskapliga produktion. I museets Meddelanden publicerade han de i viss mån banbrytande undersökningarna Blomstermesteren från Ringebu (1904) och Nogle Lesjekrus i Nordiska museet (1905). Under första världskriget gjorde Kielland, sedermera chef för Kunstindustrimuseet i Oslo, en liknande volontärtjänstgöring och publicerade i anslutning därtill det viktiga arbetet i Utländska fa-janser i Nordiska museet (1917). Ledarna för systerinstitutionerna i de andra nordiska länderna, särskilt Hans Aall och Jørgen Olrik, försummade inte vid sina stockholmsbesök samvaron vid det vittberömda lunchbordet.

Men också gäster från avlägsnare håll uppenbarade sig. Särskilt under åren efter första världskriget blev museet en vallfartsort för många av dem som ute i det härjade Europa ägnade sig åt studiet av folklig kultur, inspirerade av de mäktiga strömningar som kom de nationella enheterna att i ökad utsträckning söka fixera sin identitet efter alla strömkantningar. En av dem som ägnade grundliga studier åt museet och dess samlingar var österrikaren Arthur Haberlandt (1889–1964), sedermera professor och museichef i Wien. Man ser många minnen härav i hans vetenskapliga arbeten och genom sin vida översyn över europeisk folkkultur i alla dess skiftningar kom han på flera sätt att stimulera även svensk

16. De kvinnliga amanuensererna samlade framför museet vid 50-årsjubileet 1923. Fr. v. Märta Upmark, Visen Lewin, Gerda Cederblom, Emelie von Walterstorff, Ragnhild Bergström, Louise Hagberg, Lalla Kugelberg, Lilly Ahmark, Laura Stridsberg, Ida Möller, Anna Rudbeck och Anna Lewin. Foto för tidskriften Idun.

17. Visen Lewin i
biblioteket.
Foto 1909.

forskning på detta område, sådan den bedrevs vid Nordiska museet, kanske särskilt av Nils Lithberg.

Friska fläktar medförde efter allt att döma den sedermera så berömda ryske etnografen Leo Sternberg (1859—1927), specialist på de sibiriska gilljakerna, bland vilka han levat många år som landsförvisad. Även andra ryska forskare visade sig, bland dem — fastän först i slutet av 20-talet — den framstående folkloristen och museimannen Boris Sokolov (1889—1930) och den kunnige etnografen A. Zolotarev, också han specialist på de nordeurasiska folkstammarna. Särskilt den förre tillförde med sin okonventionella syn diskussionen om museernas framtida verksamhet åtskilliga nya synpunkter. Bland annat gav han uttryck åt den tanken att den

som gick ensam på museum närmast var en abnorm person!

Det behöver inte tilläggas, att en glad och otvungen stämning även i övrigt präglade kamratlivet. Utan att formellt vara organiserad som teamwork fungerade hela verksamheten som ett sådant. Var och en hade efter sina krafter specialiserat sig på ett eller flera områden, där han i grunden lärt känna allt tillgängligt material och där han höll ögonen öppna utåt, bl. a. genom att följa de forskningsresultat som tid efter annan framlades i utländska tidskrifter och andra publikationer. Behövde man sakkunnig upplysning i någon detalj som föll i periferin till ens egna kunskaper fanns som regel expertis tillgänglig i huset.

En grundläggande förutsättning var

museets förnämliga bibliotek som redan Hazelius varit angelägen om att utbygga och tillgodose. Ända fram till mitten av 20-talet handhades det med utmärkt reda och ordning av Visen Lewin (1861–1946), som också vårdade arkivet, där hon nedlade ett utomordentligt arbete på uppordning och katalogisering av betydande avdelningar, bl. a. skråhandlingarna och brevsamlingen. Biblioteket har sedermera ytterligare utbyggts så att det nu enligt sakkunnig utländsk expertis torde vara Europas främsta på etnologiskt område, samtidigt som det innehåller rika samlingar även inom andra discipliner, framför allt konstslöjd- och konstindustrihistoria.

En modern museiman frågar självfallet efter den pedagogiska verksamheten och det måste tyvärr svaras, att denna inte var på långt när så utvecklade som forskningssektorn. Sokolovs ovan anförda ord gav onekligen en tankeställare, även om det skulle dröja innan regelbundna och schema-lagda visningar av samlingarna under sakkunnig ledning kom till stånd. Självfallet besöktes museet av skolelever, men det gällde då nästan uteslutade sådana i fackskolorna, framför allt på det textila området. Museitjänstemännen ägnade givetvis viss tid åt att hjälpa de studerande till rätta och var delvis engagerade i den ordinarie undervisningen. Upmark var t. ex. under en lång följd av år överlärare vid Tekniska skolan, vad som nu heter Konstfackskolan. Men folkskolornas elever kom egentligen aldrig på gruppbesök annat än till Skansen.

Undervisningsformen par preference var i stället föreläsningen, om så

lät sig göra illustrerad med skioptikonbilder. Både på museet och i andra lokaler, också ute i landet, deltog tjänstemännen i denna verksamhet, som möttes av kraftigt gensvar från allmänhetens sida i denna tid utan radio och television. Stora samlingar av skioptikonbilder i museets ägo vittnar ännu om verksamhetens omfattning och mångsidighet. Det säger sig självt att också en mera kvalificerad föreläsningsverksamhet ägde rum inför olika facksammanslutningar, där ej sällan nya forskningsresultat först framlades.

Mot slutet av den här behandlade perioden kom också högre undervisning till. Genom en storslagen donation av Wilhelm och Wilhelmina von Hallwyl kunde som redan antytts en forskningsprofessur inrättas vid museet i nordisk och jämförande folk-livsforskning, närmast avsedd för Lithberg som länge vid sidan av sin tjänst vid museet varit donatorerna behjälplig med forskningarna på det grevliga stamgodset Hallwil i Schweiz. Genom en särskild överenskommelse med dåvarande Stockholms högskola bestämdes så småningom att även viss utbildning på akademisk nivå skulle ingå i professorns uppgifter. Trots att Lithberg under långa tider var sysselsatt med andra arbeten förekom dock tidvis sådan undervisning och han samlade omkring sig en liten krets av elever, bland vilka några sedermera skulle göra sig ett namn inom olika vetenskapsområden.

I det sammanhanget förtjänar noteras att inte minst Lithberg ofta räckte en hjälpende hand också åt många av lekmannaforskarna på det etnologiska området. Som exempel

kan anföras konstnären Gustaf Ankarcrona i hans forskningar angående dalmåleriet och länsveterinären Paul Heurgren i Örebro, som specialiserat sig på husdjursskrock. Självfallet kände även övriga tjänstemän det som en kärkommen plikt att ställa sig till förfogande i sådana situationer. Det var ju helt i Artur Hazelius' anda, såsom de klarsynta orden i förordet till första häftet av serien *Ur de nordiska folkens lif* visar: »Jag kan här ej undertrycka den anmärkningen, att vigten af en sådan de olärdas medverkan långt ifrån så uppskattas, som vederborde. Det är dock visst, att mången äfven utan fackstudier, men med begåfning och klart omdöme kan, hälst med någon ledning, göra forskningen ovärderliga tjänster. Och vi borde lära oss att skatta hänförelsen för en idé lika högt, då hon ter sig hos den fattige smeden eller snickaren, hvilka undan släggan eller hyfveln rycka en del af sin dyrbara tid för att tjäna vetenskapens syften, som då hon uppenbarar sig hos den med samma vetenskaps alla hjälpmedel utrustade lärde.»

I större format skedde en sådan rådgivning när Sigurd Erixon omkring 1920 anförtröddes det breda forskningsprogram som skulle skapa grundvalen för de kulturhistoriska avdelningarna på den stora jubileumsutställningen i Göteborg 1923. Det omfattade främst en vidlyftig inventering av den lantliga bebyggelsen och vidare ett grundligt studium av hantverkskulturen. Även fisket skulle ägnas uppmärksamhet, vartill kom en omfattande industrihistorisk forskning. Det var ett projekt som kunde

arbeta med rikliga personella och ekonomiska resurser och arbetet gav också ur vetenskaplig synpunkt goda resultat. Här utexperimenterades fältforskningsmetoder som sedermera kom till användning också i andra sammanhang. Bl. a. togs för första gången i Sverige filmningen i den kulturhistoriska forskningens tjänst. De undersökningar av hantverkens teknologi som här planlades kom att fullföljas vid museet under tidvis ganska omfattande arbeten under samma ledning som vid förarbetena för utställningen.

Glömmas bör i detta sammanhang inte heller förbindelserna med en yttre krets av forskare, för vilka samarbetet med museets tjänstemän spelade en inspirerande och livgivande roll. Redan Hazelius hade lagt den största vikt vid dessa kontakter och de uppehölls och utvidgades även i fortsättningen. De forskare det här gällde hörde hemma i vitt skilda sociala sammanhang och yrkesgrupper. Bäst representerade var kanske prästerna och folkskollärarna, vilka helt naturligt hade goda utsiktspunkter, när det gällde studiet av landsbygdens folkliga kultur.

För många av dessa män blev etnologisk forskning ett livsintresse och de fullföljde ofta denna verksamhet med beundransvärd energi och med överraskande goda resultat. Inte sällan knöt de i sitt fortsatta arbete an till andra institutioner, men deras tidigare utveckling präglas i mycket av den individuella handledning de fått av museets tjänstemän. Som exempel kan jag här peka på den märklige kyrkoherden och filosofie hedersdoktorn Erik Modin, en insiktsfull och

skarpsinnig utforskare av norrländsk kulturhistoria. Han upphöll livliga förbindelser redan med Hazelius. Vidare den geniale folkskolläraren O. P. Pettersson som för museets räkning företog omfattande resor i Västerboten och som till arkivet 1905 inlämnade det omfattande manuskriptet Kristoffer Sjulssons minnen om Vapstenlapparna i början af 1800-talet, som nu äntligen står inför sin utgivning. Eller folkskolläraren och filosofie hedersdoktorn Levi Johansson, som också han ägnade grundliga och med utmärkt klarsyn genomförda studier åt olika norrländska bygder och särskilt åt sin hembygd Frostviken. Även en annan framstående kraft, som senare gick i Landsmålsarkivets i Uppsala tjänst, nämligen filosofie hedersdoktorn Ella Odstedt, fick sin första utbildning som fältforskare i egenkap av tjänsteman vid museet.

1921 anordnades vid museet i samarbete med det s. k. Folkuniversitetet en hembygdkurs med föreläsningar och demonstrationer av institutionens tjänstemän. Enligt många vittnesbörd kom den att få mycket stor betydelse som vägledande för den lokalhistoriska forskningen i vårt land. Bland deltagarna återfinner man många av dem som sedermera med framgång och urskiljning verkat på detta gebit.

Men även etablerade forskare med skolning på andra områden slöt sig till denna yttre krets av medarbetare

på de forskningsområden som museet gjort till sina. Jag nämner här blott ett par exempel: fiskeritjänstemannen och sedermera docenten Ivar Arwidsson, som under en lång följd av år nära samarbetade med institutionen och tillförde denna sina rika erfarenheter, och arkitekten Anders Roland, som var ständigt rådgivare i arkitekturhistoriska frågor och alltid redo att räkka en hjälpande hand. Många andra måste tyvärr här bli onämnda.

Så fortgick arbetet oförtövat under den gamla ledningen, där dock Sigurd Erixon och Sigurd Wallin, vardera på sina områden, alltmera framstod som de som höll trådarna i sina förfarna händer. Strömmen av medhjälpare var emellertid livlig och det kan nog utan överdrift sägas att museet i stor utsträckning tjänade som en skola för de ämnessvenner som senare skulle komma att ta hand om likartade institutioner runt om i landet. En del av dem stannade några månader, andra blev kvar i årtal. En lång rad av namn träder fram för minnet: Manne Hofrén, Philibert Humbla, Sven T. Kjellberg, Bertil Waldén och andra.

Så stod allt färdigt för en ny epok i institutionens historia, särskilt inställd på den utåtriktade verksamheten och inaugurerad när Andreas Lindblom 1929 tillträdde posten som styresman och chef för Nordiska museet.

SUMMARY

The Nordiska Museet as a research and education institution

Artur Hazelius differed from other great Swedish collectors of the 19th century chiefly in having constantly in view how to use the materials gathered in the service of research and education. He always saw to it that any information available on vernacular names, different uses, earlier owners etc. was well taken care of at the same time as the objects themselves. But he also started a research activity which went far beyond what was immediately connected with such recording. Thus much attention was devoted to folk architecture as well as folk beliefs and customs. In his publishing work, which took great dimensions from the beginning, Hazelius called in most of the writers who were at that time active in the field of cultural history.

Gradually a staff of scientifically trained collaborators was formed able to work up the vast collections in a more systematic way. They laid the foundations of ethnologic research in Sweden and several of these museum officers came to be known also internationally through their published works and their scientific contacts. Also with regard to the history of architecture and the history of arts and crafts researchers attached to the Nordiska Museet made pioneer contributions. After Hazelius' death, in 1901, the position of the Nordiska Museet as a research institution was further consolidated as many capable men, several of them with experience from other institutions, were appointed to carry on the work.

Among those appointed already during

Hazelius' time may be mentioned in the first place P. G. Wistrand, N. E. Hammarstedt, and G. Upmark. To these were later added, besides the new director of the museum B. Salin, also Axel Nilsson, N. Keyland, S. Ambrosiani, Louise Hagberg, Gerda Cederblom, and Emelie von Walterstorff. All of them made outstanding work in their different branches. Still later came Sigurd Erixon, Nils Lithberg, and Sigurd Wallin. Lithberg was the first holder of the chair of Scandinavian and comparative folklife research created at the museum, later to be followed on this post by Sigurd Erixon. However, Erixon's and Wallin's very important research work, belongs in the main to another period than that accounted for in this survey.

The condition of the intensive research activity which characterizes the first quarter of the century was above all the stimulating working atmosphere, a milieu where specialists in different fields were collaborating in a spirit of friendly comradeship—what we nowadays call a fruitful teamwork. Colleagues from abroad on shorter or longer visits contributed in giving colour to the discussions bringing new stuff into them. Of fundamental importance was also the research library which already Hazelius had been concerned about and which in certain parts gradually grew into one of the most comprehensive of Europe. Also the collections of archive materials, especially the records from the intensive field investigations, very soon became important.